

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie dalszych perspektyw strategii zrównoważonego rozwoju

(opinia rozpoznawcza)

(2010/C 128/04)

Sprawozdawca: **Ernst Erik EHNMARK**

Dnia 18 marca 2009 r. Komisja Europejska, działając na podstawie art. 262 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską, zwróciła się do Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego o opracowanie opinii w sprawie

dalszych perspektyw strategii zrównoważonego rozwoju
(opinia rozpoznawcza).

Sekcja Rolnictwa, Rozwoju Wsi i Środowiska Naturalnego, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię 13 października 2009 r.

Na 457. sesji plenarnej w dniach 4–5 listopada 2009 r. (posiedzenie z 5 listopada) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny stosunkiem głosów 178 do 21 – 18 osób wstrzymało się od głosu – przyjął następującą opinię:

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES) z zadowoleniem przyjmuje codwuletnie sprawozdanie Komisji w sprawie strategii zrównoważonego rozwoju UE ⁽¹⁾. Sprawozdanie Komisji stwarza podstawę do dalszej debaty na temat wdrażania strategii zrównoważonego rozwoju przez UE.

1.2. EKES przyjmuje propozycję Komisji, by w następnym okresie w ramach strategii priorytetowe znaczenie nadano czterem głównym obszarom: gospodarce opartej na technologiach niskoemisyjnych, ochronie różnorodności biologicznej, wody i innych zasobów naturalnych, promowaniu włączenia społecznego i wzmocnieniu wymiaru międzynarodowego działań na rzecz zrównoważonego rozwoju. Komitet wyraża jednak ubolewanie, że Komisja nie pogłębiła analizy i nie przedstawiła konkretnych propozycji dotyczących celów, harmonogramów i działań w tych obszarach.

1.3. Pomimo kilku pozytywnych trendów oczywiste jest, że strategia rozwoju zrównoważonego UE w obecnej formie nie realizuje swoich celów.

1.4. Aby była skuteczna, strategia zrównoważonego rozwoju UE wymaga zupełnie nowej struktury zarządzania, w tym odpowiedniego personelu, budżetu oraz mechanizmów, za pomocą których można kontrolować jej realizację.

1.5. EKES przyjąłby z zadowoleniem intensywniejszą koordynację wewnątrz Komisji, do której wkład mógłby wnieść komisarz odpowiedzialny za koordynację. Komitet zaleca również powołanie niezależnej komisji wysokiego szczebla, która odpowiadałaby za regularne monitorowanie postępów w zakresie rozwoju zrównoważonego i sporządzanie zaleceń dla instytucji.

1.6. Komitet wzywa Komisję i Radę, by uczyniły z unijnej strategii zrównoważonego rozwoju nadrzędną strategię dla wszystkich obszarów polityki UE. Wszelkie pozostałe strategie UE o krótszym horyzoncie czasowym powinny przyczynić się do osiągnięcia celów przyszłej strategii rozwoju zrównoważonego. Wpływ wielu ustalanych dziś strategii politycznych będzie odczuwany przez następne dziesięciolecia. Środki krótkoterminowe nie powinny zmniejszać szans przyszłych pokoleń na rozwój.

1.7. W niniejszej opinii EKES zwraca uwagę na potrzebę lepszego wzajemnego dostosowania strategii lizbońskiej i strategii rozwoju zrównoważonego. Należy zwrócić się do Komisji, by opracowując nową strategię lizbońską lub strategię do 2020 r., jasno wskazała, w jaki sposób działania proponowane w ramach tej strategii będą wspierać długoterminowe przejście na bardziej zrównoważony model rozwoju. Przyszła perspektywa finansowa, fundusze strukturalne, WPR, a także programy ramowe w zakresie B+R oraz wszystkie główne strategie i programy na szczeblu europejskim powinny również wykazać, w jaki sposób przyczyniają się do realizacji celów strategii zrównoważonego rozwoju.

1.8. PKB w swoim obecnym kształcie nie może być nadal decydującym parametrem w opracowywaniu polityki. Postęp i dobrobyt obywateli powinno się mierzyć inaczej niż dotąd. EKES zdecydowanie popiera dalsze opracowywanie i stosowanie wskaźników postępu wykraczających poza PKB. W związku z tym należy także przeprowadzić dyskusję na temat wartości, które chciałaby propagować UE.

1.9. Rozwój zrównoważony zakłada zaangażowanie i działanie u podstaw. Wypracowanie takiego zaangażowania wymaga aktywnego współdziałania zarówno partnerów społecznych, jak i całego zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego.

⁽¹⁾ COM(2009) 400 wersja ostateczna.

1.10. W celu udanego wdrażania strategii rozwoju zrównoważonego również politycy muszą jednoznacznie przejąć odpowiedzialność, zarówno na szczeblu europejskim, krajowym, jak i lokalnym, przy czym wyraźna rola przypada tu Parlamentowi Europejskiemu. Komitet zaleca ustanowienie mechanizmu podsumowywania przez Komisję krajowych postępów w oparciu o uzgodnione wskaźniki, a następnie sporządzenie zaleceń dla poszczególnych krajów w kluczowych sprawach wymagających uwagi. Mogłoby to być wzorowane na już ustanowionym i sprawdzonym mechanizmie monitorowania postępów w realizacji strategii lizbońskiej.

1.11. EKES wyraża ubolewanie, że przy przygotowywaniu swojego sprawozdania, przed sporządzeniem propozycji, Komisja nie konsultowała się z Komitetem ani innymi organizacjami, do czego wzywała Rada w swoich wnioskach z 2006 r. Równie ważne byłoby zapoznanie się ze stanowiskiem organizacji społeczeństwa obywatelskiego. Komitet rozwinął swą umiejętność uwzględniania kwestii rozwoju zrównoważonego, powołując trzy lata temu Centrum Monitorowania Rozwoju Zrównoważonego, które rozpoczęło regularne konsultacje z krajowymi radami rozwoju zrównoważonego. Komitet zaleca, by mechanizm ten był wykorzystywany bardziej systematycznie do zapewnienia twórczego wkładu społeczeństwa obywatelskiego w aktualizację i monitorowanie europejskich postępów w zakresie rozwoju zrównoważonego w Europie.

1.12. Szczególnie istotne jest, by strategia zrównoważonego rozwoju UE została dopracowana przed następnym światowym szczytem na temat rozwoju zrównoważonego w Rio w 2012 r.

2. Komunikat Komisji

2.1. Komunikat Komisji Europejskiej (COM(2009) 400 wersja ostateczna z 24.7.2009 r.) na temat dalszego kształtowania strategii na rzecz zrównoważonego rozwoju stanowi niestety tylko skromny krok naprzód. Wprawdzie podkreślono w nim niedociągnięcia w realizacji celów strategii zrównoważonego rozwoju, jednak nie zaproponowano żadnych konkretnych środków, by w przyszłości niedociągnięcia te usunąć.

2.1.1. EKES przypomina w związku z tym, że kwestia wyraźniejszych sygnałów politycznych była swego rodzaju motywem przewodnim dialogu z Komisją, Radą i Parlamentem.

2.1.2. Decyzje dotyczące sygnałów politycznych wymagają dobrego przygotowania. EKES wyraża ubolewanie, że Komisja poświęciła jedynie marginalne środki na rozwój bazy tegorocznej oceny politycznej rozwoju zrównoważonego.

2.2. Dokument Komisji zawiera szereg „krótkich ujęć” rozwoju w ramach siedmiu nadrzędnych obszarów i tematów przekrojowych. To podejście należy przyjąć z zadowoleniem, ponieważ w ten sposób wyraźnie widać, które priorytety należy pogłębić i gdzie potrzebna jest dokładniejsza analiza.

2.3. Z dokumentu wynika, że zaobserwowany rozwój sytuacji jest prawie wyłącznie negatywny. W poprzednich latach poświęcono wprawdzie wiele uwagi zagadnieniom związanym z klimatem i energią, lecz wyniki są w dużej mierze nadal negatywne. Transport jest kolejną dziedziną, w której politykom nie udało się

doprowadzić do zmiany trendów w kierunku ograniczenia emisji. Pozytywne przykłady można wyliczyć tylko w formie pojedynczych środków: obiecującego projektu ustawy czy innowacyjnej inicjatywy tu i ówdzie, jednak nie widać jeszcze powszechnego trendu i pozytywnej zmiany.

2.4. EKES nie zamierza komentować podjętej przez Komisję schematycznej oceny poszczególnych obszarów polityki, lecz uważa, że przegląd nie jest zbyt zachęcającą lekturą. Wyniki podkreślają konieczność poważniejszego zaangażowania politycznego na rzecz rozwoju zrównoważonego.

2.5. Zrównoważona produkcja i konsumpcja są od kilku lat traktowane priorytetowo. Przykładem jest wykorzystanie surowców do produkcji: ze statystyk wynika, że UE i USA zużywają dwa razy więcej surowców na jednostkę produkcyjną niż np. Japonia. Można by tutaj uzyskać znaczne korzyści z racjonalizacji.

2.6. Komisja nadała szczególny priorytet wysiłkom na rzecz włączenia wymiaru społecznego oraz problemów społecznych zarówno w strategię zrównoważonego rozwoju, jak i w inne aktualne strategie rozwoju UE (strategia lizbońska itp.). Znaczenie tych starań odzwierciedla fakt, że ponad 70 mln Europejczyków żyje w biedzie (według definicji stosowanej m.in. także przez Urząd Statystyczny UE). Związek między migracją a zmianami odsetka osób żyjących w biedzie jest ważną kwestią.

3. Kryzys strategii?

3.1. Koncepcja rozwoju zrównoważonego została zapoczątkowana prawie 20 lat temu na konferencji w Rio. Przesłanie konferencji było jednoznaczne i przekonujące – zaspokajanie potrzeb obecnego pokolenia nie może odbywać się kosztem przyszłych pokoleń. Dziesięć lat później konkluzje z Johannesburga (ze światowego szczytu ONZ w sprawie zrównoważonego rozwoju, Johannesburg, 2002 r.) spotkały się z szerokim oddźwiękiem: powstał wreszcie wszechstronny pakiet propozycji dotyczących sprawiedliwego rozwoju społecznego na świecie.

3.2. W ramach przygotowań do szczytu w Johannesburgu UE przyjęła swą pierwszą europejską strategię rozwoju zrównoważonego (COM(2001) 264 wersja ostateczna „Zrównoważona Europa dla lepszego świata: Strategia rozwoju zrównoważonego Unii Europejskiej”).

3.3. Strategia rozwoju zrównoważonego UE została przyjęta wiosną 2001 r. w atmosferze euforii i przełomu. Dopiero kilka lat później sytuacja zaczęła się stopniowo komplikować.

3.4. Strategii samej w sobie niewiele można było zarzucić. Nie zabrakło też entuzjastycznych zwolenników w społeczeństwie obywatelskim oraz wśród polityków i opiniodawców.

3.5. Problem polegał raczej na braku prawdziwej gotowości (lub zdolności) do przekształcenia wizji na konkretne programy działania.

3.6. W 2006 r. strategia rozwoju zrównoważonego została zmieniona w ramach decyzji „Przegląd strategii UE dotyczącej trwałego rozwoju (EU SDS) – Odnowiona strategia”. Przegląd strategii nie dostarczył nowych informacji na temat wyznaczania priorytetów ani procedur wdrażania. Równoległe UE utworzyła nowe programy, które były m.in. ukierunkowane na wzrost gospodarczy i zatrudnienie.

3.7. W ostatnich latach coraz wyraźniejsza stała się sprzeczność między wyobrażeniami na temat zrównoważonego rozwoju a programami na rzecz wzrostu i konkurencyjności. Różni je na przykład horyzont czasowy: strategia lizbońska ma charakter średnioterminowy, zaś strategia rozwoju zrównoważonego długoterminowy. Może to doprowadzić do preferowania w ramach strategii lizbońskiej środków o krótkoterminowym oddziaływaniu, które będą sprzeczne z długoterminowymi celami strategii rozwoju zrównoważonego.

3.8. Coraz częściej słyszy się głosy nawołujące do przeglądu podziału zadań między obiema strategiami. Połączenie strategii byłoby jednym z możliwych kroków w kierunku efektywniejszego wykorzystania dostępnych środków.

3.9. Niniejsza opinia ma jednak wykazać konieczność nadania nowego impulsu strategii zrównoważonego rozwoju, co mogłoby wskazać drogę dla dalszych działań zarówno na płaszczyźnie europejskiej, jak też na szczeblu międzynarodowym.

4. Czego się nauczyliśmy?

4.1. EKES w ostatnich latach opracował ponad dziesięć opinii na temat różnych aspektów strategii, a także przeglądy dotyczące możliwości jej dalszego rozwoju. Ogólnie sugerowano w nich równoległe rozwijanie strategii rozwoju zrównoważonego i strategii lizbońskiej, nawet jeśli są one przyporządkowane do różnych kategorii⁽²⁾.

4.2. Komitet wyróżnił trzy czynniki, które, przedstawione razem, wyjaśniają, dlaczego obie strategie miały różne oddziaływanie:

- Jednym z wyjaśnień jest różna waga polityczna obu strategii. Strategia lizbońska była reakcją na nagłą kwestię polityczną, zaś w strategii rozwoju zrównoważonego chodziło o ustalenie priorytetów długoterminowych. Różnicę można zauważyć już po zaangażowanych osobistościach: za Lizboną stoją szefowie rządów, zaś strategia rozwoju zrównoważonego podlega często ministrom ochrony środowiska. To różne znaczenie znajduje także wyraz w przydziale środków: zarówno w Komisji, jak i w państwach członkowskich w prace nad strategią zrównoważonego rozwoju zaangażowanych jest mniej znacznie osób niż w prace nad strategią lizbońską.
- Obie strategie spotkały się z różnym oddźwiękiem ze strony opinii publicznej: strategia lizbońska, nawet jeśli nie jest jeszcze powszechnie znana, to znajduje się o krok od rozpowszechnienia w szerokich kręgach. Rozwój zrównoważony jest postrzegany jako coś teoretycznego, trudnego do przełożenia w praktyce politycznej.
- Instrumenty polityczne i ocena: Strategia lizbońska dysponuje ścisłym systemem planowania i monitorowania wspólnych norm i terminów. Dla rozwoju zrównoważonego

istnieje mniej wiążący system służący przyjmowaniu wspólnych priorytetów oraz wspólnej ocenie. W związku z tym w ramach strategii lizbońskiej można wywierać silniejszy nacisk na państwa członkowskie, podczas gdy w przypadku rozwoju zrównoważonego kończy się na wspólnych zamierzeniach.

4.3. Ostatnia wszechstronna ocena została przeprowadzona przed dokonaniem przeglądu strategii w 2006 r. Rada podkreśliła w zmienionych wytycznych dla strategii, że zasadnicze znaczenie ma współpraca i koordynacja krajowych i europejskich wysiłków na rzecz wzmocnienia rozwoju zrównoważonego. Za najważniejsze uznano opracowanie wyraźnych priorytetów działań na rzecz rozwoju zrównoważonego. Ponadto podczas oceny dokonanej przed sporządzeniem codziennego sprawozdania Komisji w 2008 r. odnotowano postępy w podejściu do cyklu życia produktów i zapobiegania powstawaniu odpadów w ramach wielu inicjatyw w dziedzinie ochrony środowiska („Postępy w zakresie strategii rozwoju zrównoważonego UE”, raport końcowy ECORYS).

4.4. Należy zauważyć, że fundusze strukturalne i strategia rozwoju zrównoważonego są do siebie niewystarczająco dostosowane. Właśnie w tych dziedzinach, w których UE udostępnia znaczne środki finansowe, trwały charakter inwestycji musi mieć najwyższy priorytet.

5. Nowy impuls dla strategii rozwoju zrównoważonego: kilka rozważań wstępnych

5.1. UE odegrała wiodącą rolę w rozwijaniu globalnego podejścia do rozwoju zrównoważonego. Wiele krajów i grup krajów uważa UE za pioniera w dziedzinie rozwoju zrównoważonego. Pozytywne wyniki przyniosłoby przejęcie przez UE takiej roli również w kontekście odnowienia strategii rozwoju zrównoważonego.

5.2. Jedną z wielu trudności związanych z aktualnym kształtem strategii polega na tym, że ma ona zbyt wiele priorytetów: siedem obszarów głównych i cztery zagadnienia przekrojowe. Można wyjść z założenia, że strategia z wyraźnymi priorytetami ma większą siłę przebicia. Dla zwiększenia tej siły decydujące znaczenie ma także nadanie strategii zrównoważonego rozwoju jasnych i wymiernych celów.

5.3. Ponadto nie można w dalszym ciągu przemilczać faktu, iż mimo że rozwój zrównoważony opiera się na trzech filarach, nie wszystkie środki wpływają w korzystny sposób jednocześnie na środowisko oraz na aspekty społeczne i gospodarcze. Nie występują wyłącznie sytuacje, w których zyskują wszystkie trzy filary („win-win-win”). Należy raczej ustalić priorytety, dokonując – często bolesnych – wyborów. W przeszłości zbyt często priorytety ustalało się na korzyść krótkoterminowych interesów gospodarczych. Wydaje się, niestety, że sytuacja ta powtarza się także obecnie w czasach kryzysu gospodarczego w przypadku programów restrukturyzacyjnych.

⁽²⁾ Zob. np. Dz.U. C 195 z 18.8.2006, s. 29 i Dz.U. C 256 z 27.10.2007, s. 76.

5.4. Sektor publiczny powinien objąć ważną, wiodącą rolę we wspieraniu zrównoważonego rozwoju. Decydenci polityczni mogą tworzyć istotne bodźce stymulujące taki rozwój poprzez odpowiednie ustawodawstwo, zachęty podatkowe i subsydia (oraz likwidację szkodliwych subsydiów), a także poprzez zamówienia publiczne.

5.5. Należy dostosować nową perspektywę finansową na lata po 2014 r. do celów przyszłej strategii zrównoważonego rozwoju.

5.6. Europejska strategia zrównoważonego rozwoju musi podejmować problem szkodliwych subsydiów. EKES wzywa Komisję, by w końcu przedstawiła plan reformy szkodliwych subsydiów, który miał powstać jeszcze w 2008 r.

5.7. Nowy impuls dla strategii rozwoju zrównoważonego nie może jednak prowadzić do wzrostu scentralizowanej kontroli. Rozwój zrównoważony musi iść w parze z nowym podejściem w zakresie delegowania zadań oraz podejmowania decyzji jak najbliżej obywateli.

5.8. Rozwój zrównoważony opiera się na zaangażowaniu i działaniach oddolnych. Podczas całej dekady lat 90. organizacje wolontariackie i partnerzy społeczni aktywnie przyczyniali się do nadania dynamiki działaniom UE w dziedzinie rozwoju zrównoważonego. W odnowionej strategii rozwoju zrównoważonego organizacje wolontariackie powinny odgrywać bardzo ważną rolę.

5.9. Dalszym ważnym podmiotem przyszłych prac są instytucje regionalne, a przede wszystkim władze miejskie.

5.10. Często mówi się, że potrzebne jest większe zaangażowanie ze strony gospodarki. W zmienionej strategii rozwoju zrównoważonego przedsiębiorstwa pełnią oczywistą i wyraźną funkcję. W gospodarce można jednoznacznie wskazać na silniejsze zainteresowanie kwestiami związanymi z klimatem i rozwojem zrównoważonym.

6. Argumenty przemawiające za nowym impulsem dla strategii rozwoju zrównoważonego

6.1. Czy strategii rozwoju zrównoważonego należy nadać nowy impuls? Pytanie to może wydawać się dziwne. W obliczu codziennego zalewu informacji na tematy takie jak klimat, energia, rolnictwo, różnorodność biologiczna itd. podstawy konkretnych działań w zakresie rozwoju zrównoważonego są już bardzo szerokie.

6.2. Kwestia ocieplenia klimatu uzyskała duży rozgłos i doprowadziła do powstania rozlicznych alarmujących raportów, na przykład raportu Sterna. Ponadto badania w ramach projektu TEEB („The Economics of Ecosystems and Biodiversity” – „Ekonomia ekosystemów i bioróżnorodności”) zwróciły uwagę na zagrożenia, jakie niesie ze sobą dalsze uszczuplenie różnorodności biologicznej i nadmierne obciążenie ekosystemów.

6.3. W wyniku wzrastających temperatur rolnictwo w szerszym ujęciu stanie przed nowymi problemami. Kluczową kwestią dalszych prac w dziedzinie polityki rolnej jest to, w jaki sposób musi ono dostosować swoją produkcję do nowych warunków.

6.4. Listę można dowolnie rozszerzać. Najczęstsze zagadnienia są już znane z debaty ogólnej. W mniejszym stopniu uwzględnia się, że wpływ na naszą codzienność będzie odczuwalny wcześniej niż dotąd zakładano.

6.5. Komitet wzywa Komisję, by uczyniła z unijnej strategii zrównoważonego rozwoju nadrzędną strategię dla wszystkich innych obszarów polityki UE. Wszystkie inne strategie muszą przyczynić się do osiągnięcia celów przyszłej wspólnotowej strategii zrównoważonego rozwoju i wzmacniać ten rozwój.

6.6. EKES zdecydowanie popiera dalsze opracowywanie i stosowanie wskaźników postępu niezwiązanych z PKB. Opublikowane niedawno sprawozdanie komisji Stiglitz'a ponownie unaoczniało, że PKB nie nadaje się do ustalania wytycznych co do istotnych decyzji, które trzeba obecnie podjąć. Wręcz przeciwnie: jest on mylący, gdyż nie odzwierciedla rzeczywistych problemów, które tym samym zostają odłożone na przyszłość. EKES przyjął niedawno opinię, w której jest mowa o skutkach nowego podejścia do PKB (?). Debata musi mieć szerszy zakres niż dyskusja o wskaźnikach. Głównym celem powinno być znalezienie sposobu osiągnięcia trwałego dobrobytu i wysokiej jakości życia społeczeństwa oraz przejścia do gospodarki niskonakładowej, a zarazem wysoko wydajnej.

6.7. UE musi poprawić swoją komunikację z obywatelami również w zakresie kwestii związanych z rozwojem zrównoważonym.

7. Odpowiedzialność polityczna i potrzeba przywództwa

7.1. EKES podkreślił w szeregu opinii na temat rozwoju zrównoważonego, że wymagane jest przywództwo i wola polityczna do wspierania działań w tej dziedzinie. Nie należy tego rozumieć jako wezwanie do centralizacji. Chodzi raczej o przejście inicjatywy, tworzenie sieci i gotowość do przyjęcia na siebie odpowiedzialności.

7.2. EKES powtarza wyrażone już we wcześniejszych opiniach stanowisko, że skuteczne działania na rzecz rozwoju zrównoważonego wymagają oprócz rzeczywistego podjęcia odpowiedzialności politycznej także aktywnego zaangażowania na szczeblu lokalnym i regionalnym. EKES podkreśla ponadto, że partnerzy społeczni i społeczeństwo obywatelskie w szerszym ujęciu muszą mieć możliwość aktywnego uczestnictwa w planowaniu i wdrażaniu.

7.3. W tym kontekście należy podkreślić potrzebę współpracy między dwiema głównymi strategiami na rzecz rozwoju, tj. między strategią lizbońską a strategią zrównoważonego rozwoju. Moment ewentualnego połączenia obu tych strategii jest mniej istotny niż ich ścisłe wzajemne dostosowanie. Jasne musi być jednak, że działania w ramach strategii lizbońskiej mają przyczynić się do realizacji celów bardziej kompleksowej strategii zrównoważonego rozwoju.

(³) Dz.U. C 100 z 30.4.2009 r., s. 53.

7.4. Do skutecznego wdrożenia unijnej strategii zrównoważonego rozwoju niezbędna jest silniejsza struktura zarządzania. EKES wzywa Radę do ustanowienia dla tej strategii podobnego cyklu zarządzania jak dla strategii lizbońskiej, obejmującego sprawozdania roczne, analizy porównawcze (benchmarking) i otwartą metodę koordynacji, tak aby można było lepiej porównywać ze sobą państwa członkowskie i pobudzać konkurencję na rzecz wzmocnienia zrównoważonego rozwoju. Ponadto zarówno państwa członkowskie, jak i Komisja muszą udostępnić większe zasoby na potrzeby realizacji strategii zrównoważonego rozwoju.

8. Wiedza i postawy

8.1. Komisja poświęca wiele uwagi dziedzinie kształcenia ogólnego i zawodowego oraz podsumowuje poszczególne programy UE w tej dziedzinie. Zaniedbuje jednak kwestię ujęcia kształcenia ogólnego i zawodowego oraz wiedzy w szerszej perspektywie demokratycznej. Rozwój zrównoważony będzie wymagał decyzji, które, podobnie jak w wypadku polityki ochrony klimatu, nie zawsze spotykają się z przychylnością ze strony wszystkich podmiotów. Rozwój zrównoważony, podobnie jak ochrona klimatu i polityka energetyczna, musi mieć silną bazę lokalną.

8.2. Jak można zapewnić bazę lokalną oraz wsparcie? Kluczem do tego jest kształcenie ogólne i zawodowe na wzór nordyckich ośrodków kształcenia dorosłych, gdzie wymiar demokratyczny ma duże znaczenie dla edukacji. Kształcenie w kontekście społecznym przyczynia się również w znacznym stopniu do budowania struktur demokratycznych. Nie na darmo ośrodki kształcenia dorosłych w krajach nordyckich odgrywały ważną rolę w rekrutacji personelu dla wszystkich rodzajów organizacji społeczeństwa obywatelskiego.

8.3. Nie powinno to jednak oznaczać, że szkoła oraz kształcenie ogólne i zawodowe młodych ludzi odgrywają mniej ważną rolę. Chodzi tutaj o wzmocnienie zarówno kształcenia dorosłych, jak i edukacji szkolnej oraz znalezienie nowych metod nauczania.

8.4. EKES zaleca, by strategia rozwoju zrównoważonego w większym stopniu uwzględniała kształcenie zawodowe i ogólne.

9. Badania i rozwój w dłuższej perspektywie

9.1. Już pierwsze decyzje dotyczące rozwoju zrównoważonego uwypuklały znaczenie badań. Podjęto szereg konkretnych decyzji dotyczących długoterminowego rozwoju badań i kształcenia

badaczy. Do najważniejszych z nich należy decyzja podjęta w ramach procesu barcelońskiego, której celem było podniesienie do 3 % PKB odsetka wydatków państw członkowskich UE na badania i rozwój w konkretnym okresie czasu, tzn. do 2010 r.

9.2. EKES wskazuje, że wszystkie państwa członkowskie muszą podjąć wysiłki na rzecz osiągnięcia celu ustalonego w Barcelonie i tym samym wyraźnie zwiększyć wsparcie dla badań.

9.3. Polityka badawcza i strategia lizbońska muszą zostać ze sobą lepiej powiązane, aby uzyskać efekty synergii między rozwojem zrównoważonym a strategią lizbońską.

9.4. Współpraca między ośrodkami badawczymi w zakresie zmian klimatu jest bardzo zaawansowana. Badania przewidziane w rzeczywistości długoterminowej perspektywie mogą mieć jednak trudności z konkurowaniem o finansowanie. Dlatego też EKES zachęca, by w ramach programu ramowego UE w dziedzinie badań naukowych Komisja przeprowadziła badanie na temat aktualnego zapotrzebowania na badania nad klimatem, kwestiami energetycznymi oraz rozwojem zrównoważonym.

10. Lepsza organizacja etapu wstępnego

10.1. EKES podkreślał przy różnych okazjach wymóg przywództwa politycznego podczas opracowywania środków w obszarze rozwoju zrównoważonego lub polityki dotyczącej klimatu i energii. Komitet wielokrotnie cytował byłego premiera Francji Michela Ricarda, który powiedział podczas ważnej konferencji EKES-u, że rozwój zrównoważony bez wątplenia będzie wymagał decyzji, które nie zawsze są łatwe i popularne. Premier Luksemburga wypowiedział się kilka lat temu w podobnym tonie, mówiąc, że Rada doskonale wie, jakie kroki są konieczne. Problem w tym, że nie wiadomo, w jaki sposób po podjęciu tych kroków można liczyć na ponowne wybranie do parlamentu.

10.2. Rozwiązanie polega na tym, żeby odpowiednio wcześniej i systematycznie prowadzić rozmowy i dialog. Przede wszystkim należy zacząć od szczebla lokalnego i podejmować działania oddolnie. Kluczowym pojęciem jest tutaj uczestnictwo, które należy jednak uzupełniać solidarnością.

10.3. EKES wielokrotnie wskazywał na konieczność powołania silniejszej struktury współpracy w ramach Komisji. W obecnej sytuacji można by w tym celu utworzyć stanowisko specjalnego członka Komisji – w randze wiceprzewodniczącego – który byłby odpowiedzialny za wspieranie współpracy i koordynacji między głównymi aktualnymi strategiami, tzn. za rozwój zrównoważony, klimat i energię oraz strategię lizbońską.

Bruksela, 5 listopada 2009 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Mario SEPI